

De l'Onze de Setembre al 25N

Francesc-Marc Álvaro

*E*ntre el vertigen, la il·lusió, la perplexitat i la fúria, Catalunya ha viscut una tardor històrica. La manifestació multitudinària de l'Onze de Setembre de 2012 —més d'un milió i mig de persones darrere de la pancarta “Catalunya, nou Estat d'Europa”— va accelerar el temps de la política institucional i va desembocar en un avançament de les eleccions al Parlament. El president de la Generalitat, Artur Mas, va interpretar aquella marxa pacífica de caire inequívocament independentista —sorgida de la societat civil— com una demanda popular que calia verificar a les urnes de manera immediata. El no del Govern espanyol a negociar un nou pacte fiscal amb el Govern de Catalunya va reblar el clau.

Els resultats dels comicis del 25 de novembre han estat inesperats i ambivalents: les opcions sobiranistes són majoritàries a la Cambra catalana i ERC s'ha convertit en la segona força parlamentària, però CiU, tot i guanyar, ha acusat un descens important de vots i escons i el lideratge de Mas ha quedat notablement afeblit. El sobiranisme s'ha repartit de manera diferent en el mapa de partits, però no s'ha eixamplat socialment, com sem-

blava que havia de passar arran de l'efervescència al voltant de la Diada. La campanya electoral s'ha desenvolupat en un ambient de malestar per la crisi econòmica i ha estat intervinguda de manera agressiva pels poders i els mitjans espanyols que han alimentat el discurs de la por i no han dubtat a fer servir la mentida i el rumor per desfigurar la realitat.

Amb més participació que mai en unes eleccions a Catalunya des del 1980, la foto del país que ara ofereix la composició del Parlament és més exacta, més completa, més plural i més complexa. Un total de set grups es reparteixen els 135 escons i ningú no disposa de majoria absoluta. La governabilitat s'ha complicat i això exigeix responsabilitat, generositat, intel·ligència i sentit de país per part de tots els grups, especialment d'aquells que van demanar el vot compromesos amb la celebració d'un referèndum sobre la independència dins de la nova legislatura.

La política catalana s'ha clarificat a la vegada que s'ha complicat moltíssim. La clarificació és donada, sobretot, pel fet que la formació central del catalanisme, CiU, ha assumit oficialment el discurs independentista i ha trencat amb la tradicional ambigüitat pujolista que va funcionar durant més de dues dècades. Els 50 diputats obtinguts per Mas en aquests darrers comicis tenen un mandat sobiranista clar que no tenien els 62 que van sortir de les urnes l'any 2010. El segon element de clarificació ha estat la mobilització d'aquells electors que, de manera inercial, es mantenien sempre al marge dels comicis al Parlament perquè no se sentien preocupats per les institucions d'autogovern. El creixement espectacular d'un partit espanyolista de nou encuny com és Ciutadans —ha passat de 3 a 9 escons— indica que una part d'aquests electors provinents de l'abstenció ha trobat una articulació eficaç. A la vegada, el PP, l'altra força defensora de la unitat d'Espanya, s'ha mantingut en la banda alta dels seus resultats habituals. El discurs federalista del PSC —que busca un camí del mig— no ha evitat la forta davallada del segon gran partit català des dels anys setanta.

No tenim encara prou perspectiva per valorar la gravetat del moment, però podem assegurar que, tenint en compte la història del moviment catalanista des de mitjan segle XIX, avui som al començament d'una nova etapa. Aquesta cruïlla respon a un canvi de mentalitat propiciat per les noves generacions, per la superació de la por i la cultura de la Transició, i per la constatació del bloqueig

de la via autonomista per assegurar uns mínims de supervivència a Catalunya. En termes econòmics, polítics i culturals, l'Estat espanyol de les autonomies no ha donat una resposta eficaç, flexible i respectuosa a les necessitats dels catalans. A partir d'aquesta evidència, el tradicional pactisme catalanista ha perdut prestigi davant de sectors nous que mai havien considerat la secessió com un projecte possible. Les classes mitjanes han començat a pensar que sortir d'Espanya és la millor manera de resoldre els problemes col·lectius en un món cada cop més interdependent i globalitzat. Mentre, però, les elits empresarials més conservadores i els sectors de ciutadania aliens a les premisses i els referents del catalanisme continuen defensant l' statu quo i, en determinats aspectes, accepten una recentralització activa que afebleixi encara més les competències autonòmiques. Amb tot, la idea del greuge fiscal que pateix Catalunya dins de l'Estat espanyol ha estat assumida per una immensa majoria de població, també en ambients que no participen del sobiranisme.

La premsa internacional ha recollit de manera generosa els fets recents de Catalunya i els ha interpretat al costat d'altres situacions semblants, com Escòcia, Flandes o el Quebec. En aquest sentit, els catalans gaudim ara d'una atenció mundial sense precedents i estem en disposició d'explicar-nos directament al públic estranger. La crisi econòmica i de governança dins de la Unió Europea, i especialment dins de la zona euro, ha deixat clar que la demanda catalana d'un Estat propi no és una raresa peculiar sinó un aspecte més del debat general sobre la transformació inexorable del concepte de sobirania al Vell Continent. L'Estat nació clàssic ha deixat de tenir les competències que tenia fa quinze o vint anys, perquè el projecte europeu només té futur si camina en la direcció d'una major coordinació de polítiques fiscals, pressupostàries, monetàries i socials. En aquest context, l'aspiració de més sobirania de Catalunya no és un assumpte anacrònic, ans el contrari.

Som en un procés obert, on les preguntes encara són moltes més que les respostes. Un procés que exigeix acumulació de forces, unitat, estratègia i una combinació molt afnada de prudència i audàcia, de realisme i de somni. Si el 1901 va representar la majoria d'edat del catalanisme polític, el 2012 marca l'arribada del sobiranisme a l'edat adulta. Veurem si els ciutadans i els dirigents de l'actual Catalunya hem après alguna lliçó del passat i som capaços de passar, amb èxit, de les idees a les realitats.